

Max a Viki z pohledu moderního tréninku zvířat

(Plná verze komentáře k páté epizodě pořadu Kočka není pes. Tyto komentáře píšu na vyžádání tvůrců pořadu, kterým tímto děkuji za vstřícnost a publikování dalších pohledů na věc. F. Šusta)

Zkrácená verze pro širší veřejnost je uvedena na adrese

<http://www.kockanenipes.cz/clanky/kategorie/okenko-frantiska-susty/>

Na příkladu Maxe a Vikiho můžeme spatřit opět podobné principy, které jsme pojmenovali už v předchozím dílu u fenky Sofie. Psi, kterým chybí jakýkoliv výcvik, jsou ve světě lidí a jejich lidských požadavků v podstatě bez možnosti, jak člověka pochopit. Z rozzlobeného hlasu majitele po každém prohřešku může takový pes pochopit v zásadě jen to, že se majitel zlobí, ale už ne proč se zlobí. A to platí zvláště, pokud se reakce majitele za psím prohřeškem zpožďuje – tedy například pokud se majitel zlobí odpoledne nad loužičkou, která vznikla dopoledne. V tréninku zvířat je, pokud jde o časovou prodlevu, vžitě pravidlo tří vteřin. Tahle časová perioda (u některých zvířat dokonce ještě kratší) by měla teoreticky ve zvířecím mozečku oddělovat souvislosti. Pokud přijde následek po zvířecím chování déle, než po třech vteřinách, není již zdaleka jisté, že si ho zvíře se svým chováním spojí. Pokud se tedy majitel na psa zlobí s více než třívteřinovým zpožděním, nemá příliš velkou šanci, že mu pes porozumí a to zvláště, pokud ho předtím ani nenaučil, které chování je správné. Situace takového psa je podobná situaci česky mluvícího pracovníka, který by byl nucen pracovat v maďarsky mluvící firmě a dvakrát denně by ho někdo nečekaně u pracovního stolu seřval v maďarštině. Nejen, že by nic nepochopil, ale jeho psychika by se tím zhoršovala, což sebou jak u lidí tak u zvířat, nese hlavně prohloubení zlovyků. A co je tím „zlovykem“, který si takový pes ve stresu prohloubí? Třeba právě to čůrání v domě, které si pak majitel vysvětlí jako psí zlomyslnost a vše pokračuje dál v začarovaném kruhu.

Pojďme se tedy na problém podívat s trochou systémem podle logiky trenérů zvířat. A aby to bylo snadnější, budeme si klást otázky:

1) Problém je třeba řešit tam, kde začal a ti psi jsou dva. Začal ten problém u obou naráz nebo ne? Vzpomeňme si, že Max, který byl v bytě první, doma nečůral a uměl se venčit venku. Čůrání v bytě zahájil až Viki, který přišel z útulku, a Max se přidal. Takže, i když dneska už v bytě močí oba, bude potřeba zaměřit se víc na Vikiho.

2) Dokážeme poznat, proč to Viki dělá a co mu to přináší? Tady by majitel mohl vykřiknout „Dělá to proto, aby ukázal, že doma vládne on!“, nebo v ještě horším případě „Dělá to proto, že je dominantní!“ Jenomže tím nepopisuje ani příčinu ani následek chování. Ve skutečnosti jen dává zvířeti nálepku, přes kterou už pak sám nevidí realitu. Nálepka, čili tzv. label, to je v moderním tréninku zvířat jeden z největších prohřešků a nejhorší bludný kámen, co Vás zavede na scestí. Jakmile dáte zvířeti nálepku, funguje dále jako klamný filtr přestáváte skrze ni vidět realitu. Smiřme se raději s tím, že zvířeti do hlavy nikdy nevidíme a tak nám zbývá jen popsat to, co víme. A my toho o Vikim, pokud jde o jeho čůrací návyky, vlastně moc nevíme, nebo se to alespoň v pořadu nedozvídáme. Kam se chodil venčit v útulku, jak dlouho byl zvyklý to vydržet, má močové ústrojí v pořádku? Když tohle nevíme, tak budeme těžko dělat i tu základní analýzu, která vždycky zní: A (antecedent, podnět, který chování vyvolal), B (behavior, chování), C (consequence, následek, který zvířeti jeho chování přineslo). My zkrátka víme jen to, že B (chování) je „pes čůrá“, ale nevíme, jestli to bylo kvůli vnitřnímu puzení nebo jestli značkoval. Rozhodně to ale nedělá ze msty, aby majitele naštal, tím si můžeme být jistí.

3) Jaké chování ho tedy chceme přesně naučit? Člověk by mohl odpovědět „Nečůrat v bytě“. Jenomže „něco nedělat“ není chování. Chováním je vždy jen „něco dělat.“ A tím „něco dělat“ může být v tomhle případě „vydržet“ anebo „sám si říci o venčení.“ Naučit ho vydržet znamená v zásadě znát dobu, po kterou to pes teď zvládá a tu prodlužovat. Říci si o venčení, to už je trochu složitější a chce to postup.

4) Jaký zvolíme postup? Neexistuje jeden jediný správný postup, k cíli vždy vede mnoho cest a je na majiteli psa, aby zvolil tu, která mu vyhovuje. Pokud by se majitelka nestěhovala do nového domu, ale zůstala ve starém bytě, kde už je tolik pachových značek z dřívějška, bylo by v první řadě nutné odstranit všechny pachy po předchozích loužičkách v bytě. Dokud tu pachy budou, budou mít psi kluci stále podněty k tomu, aby po domě značkovali. V novém domě, kde pachy zatím nejsou, je situace podstatně usnadněná. Po odstranění pachů je jednou možností opravdu to, že člověk bude psy hlídat a v okamžiku pokusu o čůrání vynášet ven. Co když je ale uhlídat nelze, co když zůstávají bez dozoru? Pak by bylo možné do jednoho místa v bytě dát zdroj pachu, konkrétní podložku, na kterou se čůrat může, podobně jako to bývá u malých štěňat. Samozřejmě že tohle je možné jen u malých psů s malým množstvím moči, ne velkých. Tenhle „podnět k čůrání“ by ale musel být velmi zřetelně odlišený od zbytku bytu – tedy ne koupelna či jiná místnost (tohle pes opravdu nemůže rozlišit, už vůbec ne podle toho, kde se na něj majitel se zpožděním zlobí a kde ne), ale třeba bedýnka s konkrétním povrchem. Kdo si to může doma dovolit, mohl by si opravdu zkusit dát domů plochou bedýnku s travnatým povrchem (i když vím, že tohle je náročné a že si tu pes může ušpinit packy, kterými pak špiní byt. Tohle je spíš extrém ☺). Takové jasně označené místo by tu bylo pro psa jako východisko pro případ, že už to opravdu nemůže vydržet a přitom nechce udělat chybu. S označením takového „čůracího terče“ se nevylučuje ani omezení vstupu psů do dalších místností po dobu, kdy jsou bez dozoru.

Paralelně s takovým opatřením v bytě by bylo potřeba podporovat čůrání venku na vycházkách, nebo třeba opravdu na konkrétním povrchu (jako třeba tráva). Já osobně bych se alespoň ze začátku nebál psa za čůrání na trávě pochválit nebo i odměnit. Moje první fenka Rozárka se opravdu už jako štěně naučila za odměny čůrat před panelákem na trávu a později trávu nebo alespoň hlínu pro každé čůrání vyhledávala. Při takovém odměňování ale pozor, odměňovat se musí opravdu až těsně po dočůrání, ne dříve. Jinak psovi všechno přerušíte a on může začít jen „učůrávat“ a tak získávat další a další odměny. Je také vhodné odměnit jen první vyčůrání po vyjití z domu, ne každé během vycházky, jinak se opět z vycházky může stát „hra na čůranou“ a to nechceme. Při prvním vyjití z domu je pro psa určitě mnohem pochopitelnější kontrast „venku ano/uvnitř ne.“ Později na vycházce už tahle zpráva není tolik patrná. U naší Rozárky, která se naučila za odměny čůrat venku, jsem nakonec pamlsky za čůrání na trávě odboural, nicméně po nějakou dobu opravdu pomáhaly vysvětlit, co chci. Mimo jiné jsme tak nacvičili i čůrání na povel, které nám později hodně pomohlo ve chvílích, kdy jsme kamkoliv spěchali.

Poslední důležitou fází je to, že člověk z bytu, kde už pes čůrá jen na určenou podložku, tento „čůrací terč“ odstraní (třeba ne trvale, ale na kratší časové úseky, kdy je člověk doma vše má pod dozorem). Pes tak nemá uvnitř bytu podnět k tomu, kde se vyčůrat, ale pamatuje si, že venku to je vhodné (měl za to i odměny). V této fázi je potřeba psa doma dobře sledovat a pokud si o venčení řekne, okamžitě reagovat a umožnit mu to. Tohle je totiž přesně to, co chceme – komunikace psa s majitelem namísto tajného učůrávání. Pokud to majitel prošvihne, pes se může snadno vrátit k původnímu zvyku za zády majitele. Tím, že se pes naučil si o venčení říci, také mimo jiné zjistíme, jak dlouho to ve skutečnosti vydrží bez venčení. A máme konečně tu jasnou periodu, kterou chceme dále prodlužovat. V téhle fázi už by se za čůrání venku mělo odměňovat jen minimálně a postupně vůbec ne, aby pes nenutil

majitele chodit ven z „vyčůranosti“ kvůli pamlskům. Ale po nějakou dobu tu odměny mohly velmi pomoci k vysvětlení celého procesu.

5) Proč to celé nezjednodušit a psovi nedělat prostě jen dozor? Protože to sice může v řadě případů stačit, ale velmi často také nemusí. Aby takový dozor fungoval, musí být dozorce na místě přítomen – a zvířata nejsou hloupá, aby nepoznala, kdy jsou a kdy nejsou pod dozorem. Pokud mezi majitelem a psem není vztah, kvůli kterému by měl pes zájem udělat majiteli radost, pak je majitelův dozor a následné tresty opravdu jen hrozbou, která když pomine, pomine i chování. Pokud si ale majitel se psem vztah vytvoří a jeho pes má vnitřní motivaci dělat i bez odměn to, co majitel chce, pak je takový dozor (citlivě provedený) jen informací. Říká, co je vhodné a co zas ne. I takový dozor a tlak se dá dělat jako proces učení a ne jako pomsta na psovi. Ale pracovat správně tlakem je umění, které nepřichází samo. Chce to cit, čas a plné soustředění na psa. A především, mít s ním tak silný vztah, aby ho tímto zákrokem neztratil. Moc bych přál každému majiteli psa i jeho hafanovi, aby tenhle vztah spolu měli.

RNDr. František Šusta, PhD.

7.2.. 2017

